

17.11x15.34	1	עמוד 27	ישראל היום! - כותרת	06/01/2020	71484875-4
בועז סנג'ור - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330					

בועז סנג'ור

מי יגן על האזרח מפני שקרי שוטרים

החוק מגדיר שלוש עילות מעצר: יסוד סביר לחשש לסיכון ביטחוננו של אדם, של הציבור או של המדינה (כגון עבירת אלי-מות); יסוד סביר לחשש לשיבוש הליכי החקירה (הנתמך במידע ספציפי); ובמקרים חריגים, "מנימוקים מיוחדים שיירשמו", לצורך הליכי חקירה שאי אפשר לקיימם אלא כשהחשוד נתון במעצר. אך המשטרה משתמשת במעצר, בתנאים מחפירים, לא כחריג כקבוע בחוק, אלא באופן שגרתי ובניגוד לחוק, כדי ללחוץ על חשודים להודות בעבירות המיוחסות להם. המחקרים מלמדים שחלק משמעותי מההודאות המושגות כך הן הודאות שווא. לצי-ערי, השופטים אינם מונעים זאת. מעתה לא יוכלו להתבסס על ההנחה שדברי השוטרים אמת, לאחר שנסתרה על ידי השופט רוזן על בסיס מקרים רבים שנחשפו בפניו. עליהם לדרוש מהמשטרה לשכנע שהמעצר נחוץ, לקצבו למינימום ההכרחי, ולקיים ביקורת על השימוש בו ועל התאמתו לעילות המעצר.

כשהוקמה נציבות הביקורת, היו לה סמכויות רחבות: לא רק בירור תלונות ספציפיות נגד תובעים, אלא גם דו"חות ביקורת מערכתיים. השופטת (בדימוס) הילה גרסטל ערכה דו"חות שחי שפו ליקויים קשים בפרקליטות והציעו שיפורים חשובים. במקום לקבל את הביקורת ולהשתפר, יזמה הפרקליטות חקיקה שנטלה מהנציבות את סמכות הביקורת המערכתית.

הנציב הנוכחי רוזן ביקר בכנס הנ"ל בחריפות את התנהלות הפרקליטות ואמר שהיא מנסה למנוע ממנו לעשות את עבודתו. כתגובה ראויה, על הכנסת להשיב לנציב הביקורת את הסמכות שבוטלה. ובנתיים, על השופטים לשנות לחלוטין את גישתם לדברי השוטרים: "כבדהו וחסדהו". אחרת, מי יגן על האזרח מפני שקרי שוטרים שבכוחם לשלול את חירותו? לאחר שהשופט רוזן חשף כי מדובר בשיטה ובתופעה רחבת היקף, האחריות למעצרי השווא מוטלת על כתפי השופטים.

במשך שנים אני כותב על עוד ועוד מקרים שבהם נחשפו שקרי שוטרים בבתי המשפט, שבעקבותיהם נעצרו אזרחים מעצרי שווא, ללא עילה הקבועה בחוק. אלא שרוב השופטים הדנים בבקשות המשטרה להארכת מעצר נוטים לסמוך על דברי השוטרים, לעי-תים בהשפעת חזקת תקינות המינהל ולעיתים בהשפעת "הקונ-ספציה של אשמת החשוד": תפיסה הרסנית שלפיה החשוד אשם, וכל שנדרש הוא למצוא ראיות לאשמתו או אפילו להרשיעו ללא ראיות במסגרת תעשיית עסקות הטיועון.

בהיעדר מחקר אמפירי באשר לשקרי השוטרים, שקשה עד בלתי אפשרי לעשותו, סברו עד כה השופטים הדנים בבקשות להארכת מעצר שביכולתם להניח שדברי השוטרים אמת ולהיעתר לבקשותיהם.

לאחרונה השתנה מאזן ה"כבדהו" מול ה"חסדהו" שאפשר לצי-פות מהשופטים. נציב הביקורת על מייצגי המדינה בערכאות, השופט (בדימוס) דוד רוזן, חשף בדבריו בכנס לשכת עורכי הדין כי "טועני מעצרים משקרים כדבר של יום ביומו... לעיתים לטוען אין די ראיות, והוא מעביר לשופט מסר סודי על הליך חקירתי מסוים, רק כדי לקבל הארכת מעצר. לא אחת אנו רואים שאין להם תיק, אז הטוען בפתק כותב לשופט, 'אנחנו מכניסים מדובב או שוקלים להכניס מדובב'", צוטט ב"הארץ" לפני כשבועיים.

לאחר מכן מסתירים השוטרים את הדו"חות הסודיים כ"תכתובת פנימית", ואינם מאפשרים לבקר אותם גם לאחר שמוגש כתב אישום וחלה על התביעה החובה לגלות לסנגור את חומר החקירה. כך מוסתרים השקרים ששימשו להשגת המעצרים. עוד גילה רוזן כי "יש מקרים שבהם החשוד טוען כי יש לו אליבי, אך המשט"רה לא בודקת זאת כלל, והסנגורים לא יודעים מכיוון שהם לא מקבלים את החומר הסודי המוגש לשופט". זאת ועוד: "גילתה בדיקה של רוזן כי מדי יום מוחזקים עשרות אנשים במעצר לא חוקי, מאחר שטועני המעצרים סורקים למערכת בקשות ריקות וממלאים אותן בדיעבד, בניגוד לנהלים".